

Groholy Mariska balladája

Előhang: Földi, égi szerelem

1. Bús ballada mesél egy szerelmespárról,
Mikóházi rege hetedhét határról:
Szerelmük a földön nem teljesülhetett,
De a mennyben, bizton, örökérvényű lett.
2. A szerelem nem csak a földön köttetik,
Ha igaz, ha tiszta, a mennyből áldatik.
Emberi akarat, legyen az szülői,
Nem gátolhatja meg, őrangyal kíséri.
3. A szerelmes szívek nem gondolnak mással,
Egymásért dobognak, közös akarással:
Földi akadályon együtt áthaladni,
Összekötni éltük s holtukiglan élni.
4. Szülői intelmet akarván legyőzni,
S virtussal, munkával egymásnak tetszeni,
Miközben kévékből zsákba „élet” pergett,
Dolgos Mariskából elszállott az élet.
5. Két év hiányzott az ezerkilencszázból,
Mikoron Mariska heves, forró nyáron
Gépbe beleesve, áldozatul esett.
Jóska ágynak esve, év múltán követte.
6. Ezt meséli rege, régi, mikóházi,
Szülő-akaratlan nem jó szembeszállni.
Szeretettel lehet találni megoldást,
Ne kelljen viselni ilyen súlyos csapást.

I. ének: A szépséges Mariska

7. Mariska szép leány, messze nincsen párja,
Nem más: földi angyal, mindenki úgy látja.
Sudár az alakja, a dereka nádszál,
Tizenhét évesen dús keblű virágszál.
8. Vastag arany haját egy fonatba fonja,
Színét búzatábla rengőn visszaadja.
Fölötte szállongó pillangó a masni,
Piros szárnyaival szívet felvidíteni.
9. Hát még az orcája! Mily bájos, mily kedves,
Érett málna ajka amit hamvassá tesz.
Búzavirág szeme állandón mosolygó,
Nincs, ki abba tekint, maradna szomorgó.
10. Gyönyörű szép szeme lelkének tüköre,
Tiszta makulátlan, nem kell lesütnie.
Aki csak belenéz, ártatlanságot lát:
Annak, kit az ég ád, őrizi tisztaságát.

11. Ámde külső szépség, mint tudjuk, múlandó,
Csak mi bentől fakad: szeretet állandó.
Szeretnek is a cselekedetei,
Miből nem volt hiány, könnyen ment az neki.

12. Kis gyermekkorától engedelmes leány,
Szüleit szerető tisztes felnőtté vált.
Hajlott a jó szóra, jó tanítóéra:
Tudta, apja neki legjobbat akarja.

13. Édesanyja is sok jóra tanította:
Tudott főzni, mosni s ami házimunka.
Dolgozott serényen, amit éppen kellett
Ház körül ellátni, de csak anyja mellett.

14. Nem küldték határba szülők szemük fényét,
Hogy nehéz robottal pusztítsa a testét.
Óvták, védtek nekik maradt egyszem leányt,
Gyönyörködtek benne, felnőtten mily széppé vált.

II. ének: A dolgos Jóska

15. Jóska sem volt kisebb, testben s lélekben sem,
Becsületes ember, immár cseperedten.
Igaz, hogy félárva, apját korán veszti,
De anyját eltartja, mindent adva neki.

16. Deli szép szál legény, serked már a bajsza,
Arca pirospozsgás, egészségtől csattan,
Asszonyféle népség, ha ráveti szemét,
Bűvölni lát benne gyémántot, feketét.

17. Belső lelki érték a férfinál nagyobb,
Hogy teste és lelke tisztán maradhasson,
Több erő kell hozzá – mondják – mint asszonynál,
Jóska bírja szusszal: lélekben Góliát.

18. Segíteni, ha kell, ő mindig az első,
Nem nézi, hogy kinek, főnről jó az erő!
Szánja a nálánál még szegényebbeket,
Osztozik bajukban testileg-lelkileg.

19. A faluban híres, oly nagy ereje van,
Kaszáláskor első rendvágók sorában.
Szántani és vetni, megtanult jó korán,
Mondhatni, hogy korán: élete hajnalán!

20. Aratáskor mindig ő vezeti a sort,
Alig van, ki vele bírja az iramot.
Marokszedő lányok sorra megcsodálják,
Csakhogy elleshetnék egy-egy pillantását.

21. Mindenféle munka ég a keze alatt,
Nem húzódik vissza, csak előre halad.

Tudja ő a rendet, nem csábítja bőség:
Emberé a munka, Istené dicsőség!

22. Jósának bár nem túl nagy a gazdagsága,
Gyarapodik szépen piciny gazdasága.
Dolgozik keményen, jövőbe tekintve,
Asszonyt hozni házhoz immár eltervezte.

III. ének: Titkos szerelem

23. A szerelem feslik, mint bimbó tavasszal,
Virágba is borul nyári akarattal,
Meghozza gyümölcsét őszre, hogyha erős:
Téli hideg fagya nem vesz rajta erőt.

24. Eltelt egy esztendő immáron azóta,
Hogy a két fiatal szeme összeakadt.
Szemek szikrájából szerelem lángolt fel,
Olyan, mit emberi erő nem olthat el.

25. Zsarátnoktól lángja elszakadni nem tud,
Hát még mennyire nem, mit a szerelem gyújt!
Nem akarják ők sem oltani szerelmük,
Pedig érzik, tudják, mily nagy a veszélyük.

26. Mariska úrilány, Jóska meg csak jobbágy.
Tudják mind a ketten, mégis nagyobb a vágy:
Világot legyőzni, véleményt nem nézni,
Egész életen át csak egymásnak élni.

27. Böjtelő havában farsang áll javában,
Bálban ott van Jóska, de nem egymagában:
Szívében Mariskát oly hűen hordozza,
Másra nézni nem bír, s ő, íme, betoppan.

28. Eltitkolt szerelmük nem takargathatják,
Ország-világ látja szép szemük paraszát.
Áldott Mariskáját táncra kéri Jóska,
S közben fülébe súg szerelmes szavakat.

29. Fülíg pirul a lány, lángba borult arccal,
Meglegyinti legényt kecses mozdulattal.
Nem kell több sem neki, ki is mondja mindjárt:
„Ahová pacsi volt, oda puszi is jár!”

30. Vonakodik a lány, zavara még nagyobb,
De ajkát érinti legény orcájához.
Jóskát mégis mintha villám csapta volna.
Igaz, puszi, nem csók: szerelmük záloga.

IV. ének: Kifeshő szerelem

31. Bimbót hozó tavasz fordul lassan nyárba,
Szerelmük, titokban, egyre jobban árad.
Az őszre gondolva, esküvőt terveznék,
Hogy tél hidegében egymást melengetnék.

32. Nem úgy ám a szülők! Hír jut el hozzájuk:
Szegény Jóska szemét hogy megkapta lányuk.
Hogyha tudnák azt is, nem csupán a szemét,
Még jobban tiltanák kettőjük szerelmét.

33. Mariska szülei Mihályt, ikertestvért,
Mikor csecsemő volt, korán elvesztették;
Egyetlen gyermekként megmaradt lányukat
Annál jobban féltik, őrzik az álmukat.

34. Szánnak neki papfit vagy kántortanítót,
Boldog legyen élte, ne jobbágyi robot.
Jövőjét tervezik, csak őerte élnek,
Úri módja legyen a szemük fényének.

35. Nem zsellér, nem jobbágy a Groholy nemzetség,
Tanító és kántor: immáron nemesség!
Rég felhagytak már a „borsótermesztéssel”,
Lengyelhonból jöve a szép magyar földre.

36. Jogos hát az álmuk: úré legyen lányuk.
Az apa még kedves, szólítva a fiút:
„Hallgattál rám, fiam, az iskolapadban,
Jó tanulóm voltál, fogadd most is szavam”.

37. Ámde látva Jóska dacos tekintetét,
Főlemeli hangját s parancsolón zengi:
„Nem vagytok egyformák, nem lehettek egygyé,
Megtiltom neked, hogy nézz a lányom felé”.

38. Hallja ezt a lány is, szíve facsarodik,
Elhatározást tesz, mi dacosan hangzik:
„Leszünk mi egyformák, ha nem lehet másban,
Megállom a helyem kétkezi munkában!”

V. ének: Munkában egymásra találva

39. Megáldotta Isten mikóházi népét,
Elvetett magokból bőven ígért termést.
Emberemlékezet idézni nem tudja,
Mikor állt a határ ennyire szép dúsán.

40. Pedig máskor is szállt: „Hoszpodi, pomiluj”,
A templomi ének, s meghallgatta az Úr.
De most sokszorosan „irgalmazott” neki,
Az emberi kérést így teljesítve ki.

41. Serkentő tavaszra jött a nyári napfény,
Szikrázón, tündöklőn, minden jót ígervén.
Búzakalászkban acélos lett a mag,
S lehajtják fejüket gazdag alázattal.

42. Elérkezett immár aratás ideje,
Hogy „életből” legyen a népnek kenyere.
Csillognak a kaszák, peng tőlük a határ,

Keresztvetéssel kezd minden ember munkát.

43. Dolgozik Jóska is, de még hogy dolgozik!
Marokszedő lányok utol nem érhetik.
Ő csak akkor pihen, ha a tokmányából
Fénkövet vesz elő, jobban dőljön a sor.

44. Mariska „úrilány”, nem állhat munkába.
De még ebéd előtt, csak beáll a sorba,
Apai intelem most nem számít neki,
Mutatja virtusát: tud ő markot szedni!

45. Mit, hogy még tud? Olyan ügyesen csinálja,
Egyedül csak ő tart lépést Jóskájával.
Tanítói földet hamar learatják,
Ebédől frissülve, mit hoz tanítólány.

46. Friss tarlóra terít szép abroszt Mariska,
Ebédhez Jóskának titokban csókot ad.
Bál-villám emléke sújtja újra Jóskát,
Ám milyen villám ez: nem sújt, de erőt ad!

VI. ének: Szorgos munka

47. Megáldotta Isten nem csak a dús határt,
Mely aratás után immár csak tarlót hányt,
Áldotta termést is, amíg az beérett
S odafentről áldja a keresztkévéket.

48. Ősi szokás szerint rakják a sok kévét
Nem szükséges asztal, hamar jön a cséplés.
Ökrös szekerekkel, mert nem futja másra,
Bekerül az „élet” az összes portára.

49. Nagy hanggal, zajosan megérkezik a gép,
Az alvégen zúg már, megkezd a cséplést.
Dolgozik serényen, segíti az embert
Istenáldott eszköz, érte hálás lehet.

50. Alsó ember dobja villával a kévét,
Éles késsel vágja egy lány a kötését.
Az etető teszi szétterítve gépbe,
Hogy a kalászokat rendre kicsépelje.

51. A zúgó gép hátul rázza ki a szalmát,
Hogy legények rakják az illatos kazlát.
Alul jön a törek, vele a toklászok,
Húzzák onnan félre az izzadó lányok.

52. Zsákokban az „élet”, már nem kell aggódni
Viharon, záporon. Meg lehet nyugodni.
Hordják az emberek serényen kamrába,
Hálát adva égnek, öntik a hombárba.

53. Megy a cséplő gép portáról portára,
Dolgozik napestig, hiába nem fárad!

Mikor tanítóék szomszédját végezték,
Mester és a gépe már nyugovóra tért.

54. Jóska ott dolgozott álltó nap keményen,
S a kazal tövében hogy éppen megpihent,
Mariskától kapott egy ártatlan csókot.
Bárha tudta volna, hogy a legutolsót!

VII. ének: Virtusból halál

55. Ártatlan volt a csók, mint az egész lelkük,
Jóska izmos teste, pedig nem volt petyhüdt,
Alig pihenhetett, Mariska villáma,
Mint valami delej, egész éjjel rázta.

56. Reggel tanítóék búzájával kezdték,
És ott volt Mariska! Jóskának nyílt az ég.
Visszajött ereje, minden életkedve:
Láthatja közelről, dolgozhat is vele.

57. Apja nem engedné: „Hagyd azt, lányom, másra,
Nem neked való a kemény cséplő munka!
Féltettünk, neveltünk, boldognak akartunk,
De nem ily legénnyel, mint e fiú »aluk«.”

58. Mariskában, nosza, feltámad a virtus:
Nem csak markot szedni, kévét vágni is tud!
Angyali mosollyal mászik fel a gépre,
Nem törődik vele: apja ellenére.

59. A kévét Jóska évődve dobja fel,
Egy-egy mosolyt küldve s viszontkapva érte.
Serényen dolgoznak, átszellemült arccal,
A lányt még nem látta ennyire boldognak.

60. Boldog lent a legény, boldog fent a lány is:
Együtt van a szívük, mit számít itt más is?
Ki van „fent”, ki van „lent”, csak az Isten tudja,
Embernek sose jó beszélni abba!

61. Jaj, mi történik fenn? Mariska megbillen,
Lezuhan a gépbe, lelke megy fel égbe.
Magától csúszott el, vagy a kéve lökte?
Vére az „életet” pirosra festette!

62. Sívított a gőzgép, a szíját ledobták,
De már minden késő, mert egy élet elszállt.
Jót akart a lelkem, de saját fejével,
Szeretni a „lentit” szívével-lelkével.

VIII. ének: Az ég vonzásában

63. Ágynak esett Jóska, sorvadt, mint a káka,
Pince virága sem volt halványabb nála.
Kérdezték, mi baja, válasza csak egy volt:
Kedves Mariskája ily hirtelen megholt.

64. Ezerszer gondolt rá: Mi lett volna, hogyha...
Engedelmes leány az apjára hallgat.
No, nem ugyan végleg: ne legyenek egyek!
Csak annyira értve: ne menjen a gépre.

67. Mi lett volna, hogyha... hallgatnak a szóra,
Apa tiltására, ki megennyhült volna!
Nem tarthat örökké szülői ellenszenv,
Ha látják: gyermekük csak az' egyet szeret.

65. Ennél is nagyobb volt lelke furdalása:
Mi lett volna, hogyha... ő fordítja vissza.
Vagy ami még nagyobb: Hogyha, ne adj' Isten,
Feldobott kéréje dobta dob mélyébe.

66. Ilyeneken töpreng éjt nappallá téve,
Nem leli nyugalmát testének-lelkének.
Arca már beesett, szeme már nem csillog,
Ereje elhagyta, lassan immár félholt.

68. Vagy talán egészen? Nem az, még nem halott!
Vezekelni akar bűnéért, hogyha volt.
Mindketten mutatni akarták a népnek,
Munkában önáluk nincs gyorsabb s ügyesebb.

69. Most már tudja, kár volt kétféle virtusért,
Szülőkkel szembeni s a heves munkáé.
Következő évben, cséplőgép zúgása
Jóska lelkét immár emelte magasba.

70. Szerelme húzta fel magához az égbe,
Hogy ne kelljen többé soha „lent” lennie.
Tisztán megmaradtak, mint azt a jók teszik,
Néhány ártatlan csók odafönt is tetszik.

Utóhang: Végleg együtt

71. Nem jelölte a sírt drága érc, sem márvány.
Csak Mariska neve egy egyszerű fejfán.
Gyászos édesanyja rózsafát ültetett,
Egy év elmúltával mely szárba szökhetett.

72. Jóska is kivitték a Szent Mihály lován,
A földnek átadták pont egy évnek múltán.
Sírja Mikóházán a temetőben lett,
Hol, hogyha nem épp a Mariskája mellett?

73. Egyedüli, öreg, özvegy édesanyja,
Túlvilági arccal, sírját látogatja.
Ő is ültet bokrot a hantra rózsából,
Rebegő ajaka nem fogy ki fohászból.

74. A szerelem örök, mit nem választ halál,
Hogyha nem hiszitek, lássatok hát csodát!
Két sírra ültetett rózsza összehajlott,
Síron túl két ifjú így egybefonódott.

75. A tiszta szerelem erősb, mint a halál,
Széttépni nem lehet, hiába akarnád.
De csak mi szerelem, nem mifajta talmi,
Csak az ilyen tudhat örökre maradni.

76. De azért, ó, ember, tudjad megfontolni,
Szülői akarat nincs ellened mindig.
Jó azt elfogadni: odafentről való,
Nem ellenszegülni, méghogynem virtusból!

Ivancsó István
Nyíregyháza, 2017. március

Grohol Mariska (1881-1898) a csaknem száz évet élt nagymamámnak, Grohol Máriának (1899-1997) volt az ötödik fokú unokatestvére. Mariska apja Grohol József volt, nagyapja Grohol György (1825-1876), dédapja Grohol Demeter (1791-1848), ükapja Grohol Gergely (1769-1814). Ő a közös ősről (őspapa), mert az ő másik fia volt Grohol György (*1790), unokája Grohol György (1823-1892), dédunokája Grohol Emmánuel (1861-1926), ükunokája Grohol Mária, a nagymamám (szépunokája apám, ősunokája saját magam).

Grohol Mariska Mikóházán született, 1881. november 8-án, és Mikóházán halt meg, 1898. augusztus 7-én. Az anyakönyvi bejegyzés szerint „cséplőgép ölte meg”. Ikertestvére, Mihály, mindössze hét hetet élt. Édesanyja Szemán Mária (*1861) volt.

Grohol Gergely (1769-1814)

Grohol Demeter (1791-1848)
Grohol György (1825-1876)
Grohol József
Grohol Mariska (1881-1898)

Grohol György (*1790)
Grohol György (1823-1892)
Grohol Emánuel (1861-1926)
Grohol Mária (1899-1997)
Ivancsó Tibor (1927-2006)
Ivancsó István (*1953)